

Lidovost

Živá tradice podle Mukařovského:

Strukturální vztahy mohou být dvojího typu: kladné a záporné; v souladu či rozporu. Rozpor vzniká tam, kde se složka odchýlí od živé tradice. Živá tradice je obsažena v dílech předchozích. Živá tradice umělecká je sociální realita, podobně jako jazyk, právo a podobně. Ta se neustále proměňuje, vyvíjí a trvá nepřetržitě.¹

Lidová kultura, slovník mediální komunikace:

Termín z 19. století je zaveden v souvislosti s romantizací lidu jako nositele národních tradičních hodnot, nezkaženého vkusu a citu pro přírodní krásy. Lidová kultura obvykle představuje soubor vkusů, jež jsou vlastní nižším sociálním vrstvám, původně výhradně zemědělským (venkovským). Lidová kultura se původně přenášela jen orální tradicí, později se zaznamenávala. Funkcí lidové kultury je mimo jiné přispívat k pocitu jednoty a sounáležitosti, případně společné sociokulturní vzájemnosti.²

Lidová kultura, Malá etnologický slovník:

Přirozený protiklad individuální, profesní, vysoké kultury; protiklad umělé hudby, literatury, dramatického, výtvarného umění. V oblasti hmotné kultury protiklad manufakturní nebo sériové výroby. L.K. Zahrnuje projevy duchovního života, sociální kulturu, zvyky, rituály.³

Lidová kultura(l.k.), Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska:

Kulturní lidu, jejíž konkrétní vymezení závisí na soudobé definici lidu. Vzhledem k variabilitě pojmu bývá lidová kulturní zejména v oblasti umění obecně zaměňována s kulturou mimoevropských etnik. Od 2. poloviny 19. stol. byla l.k. etnografy nejen studována, ale také nahlížena jako jev ohrožený zánikem. Proto nejméně od 80. let 19. stol. existují snahy o její záchranu, popř. obnovování. Výsledkem jsou četné folklorismy (folklorní novotvary).⁴

Lidová kultura a Bogatyrev:

Bogatyrev rozděluje lidovou kulturní na etnografické frakty. Rozděluje je na aktivně kolektivní, které jsou považovány celým kolektivem za společné vlastnictví a celý kolektiv je vytváří. Druhou skupinou jsou pasivně kolektivní, které celý kolektiv považuje za své vlastnictví, ale vytváří je a provozují je jen jednotlivé osoby.⁵

Folklor a folkloristika

Lidová kultura se definuje dvěma způsoby. Vnímá se buď jako kultura nižších vrstev nebo jako kultura lidstva, kdy musí zahrnovat veškeré vrstvy obyvatel a jejich kulturu. Je to vše, co je tradiční a souvisí s projevem kultury. Součástí lidové kultury je folklor. Slovo folklorové se dá posuzovat ze dvou směrů. Jako vědomost lidu, kde se jedná především o orální tradování a předávání kultury a zvyků. Druhou možností je lidová slovesnost. Jedná se hlavně o pověsti, pohádky a lidové projevy v umění. Folklor je vázaný na konkrétní prostředí a situaci. Váže se ke konkrétním příležitostem a při jeho zachycování dochází ke změně této situace a dochází k jeho deformaci.

Problém lidové kultury je také kontrast zlidovění a folklorizace. Jedná se o protichůdné procesy. Při zlidovění přechází složky kultury z vyšší společnosti do lidového prostředí, kde si je lidé přizpůsobí a později přecházejí pomalým procesem pomocí orálního tradování do kultury lidové a stávají se její součástí. Během folklorizace se naopak vybírají prvky lidové kultury a upravují se

1 MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Pojem celku v teorii umění*. Brno, 2000. s. 46.

2 REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 328 s., ISBN 80-7178-926-7. s. 112-113.

3 BLAHUŠEK, Jan a spol. *Malý etnologický slovník*. 1. vyd. Strážnice, 2011. 115 s., ISBN 978-80-87261-70-5. s. 56.

4 JEŘÁBEK, Richard – BROUČEK, Stanislav. Lidová kultura; Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, svazek 2., 1. vyd. MLADÁ FRONTA, 2007. 636 s. ISBN 978-80-204-1712-1. s. 485

5 BOGATYREV, Petr: Souvislosti tvorby-cesty k struktuře lidové kultury a divadla. 1. vyd. Odeon, 1971, s. 205, ISBN 01-118-71. s.165.

podle potřeby. Zasazeny do nepůvodního prostředí jsou prezentovány.⁶

Závěr:

Lid a jeho kultura je rozsáhlé téma. V etnologických slovnících a encyklopediích pojem lidovost samostatně definovaný není. Nahradí se lidovou kulturou, folklorem, tradicí, folklorismem, lidovým uměním. Všechny tyto definice mají společné základní rysy. Prostředí nižších vrstev obyvatelstva nebo zahrnutí všech vrstev obyvatel. Orální tradování a kolektivní autorství. Lidovost můžeme definovat jako vše, co vychází z lidového prostředí, jeho tradic a kultury. Často se zaměňuje folklorismus za původní projevy lidového prostředí. Nejčastěji se jedná o projevy, které vypadají jako tradiční, ale byly upraveny konkrétním autorem, nebo nejsou prováděny v původním prostředí. Je patrné, že etnologické pojetí lidové kultury se od uměňovnědného mírně liší. V uměleckých kruzích se lidové umění a lidovost vztahuje na širší pole pojmů a možností než v pojetí etnologickém.

Problém

V dnešní době se zájem o tradiční lidovou kulturu především 18. a 19. století zvyšuje. Vzniká velké množství folklorních souborů, chataři staví roubené chalupy, na Vánoce se lije olovo a vrací se hodová tradice. Všechny tyto projevy se zdají na první pohled jako lidové a tradiční. Mají nádech lidovosti. Často nově postavené chaty v tradičním stylu (částečně roubené, částečně zděné) nerozeznáme od chalup opravených pod dohledem Památkového ústavu. Problémem je, že se z těchto nově upravených tradic vytrácí jejich původní umístění a atmosféra. Folklorní tance jsou předváděny na přehlídkách a vypadávají tak neatraktivní tance, které byly dříve tancovány na vesnických veselkách. Kroje se upravují, aby vypadaly zajímavější a tak ztrácí umístění ve svém původním prostředí a tradici. Otázkou je, zda se i v těchto případech jedná o lidovost? Nositelé tradiční lidové kultury tak, jak je vnímá současná česká a moravská etnologie, postupně mizí a nová kultura a doba nových médií a technologií nenachází pro tradice našich předků místo ani pochopení. Stejně tak, jako hledá etnologie nové předměty studia, hledá nové místo i lidovost a lidová kultura. V některých vesnicích byly založeny nové hodové tradice, za pomoci odborníků, postavené na původních tradičních základech. Přesto se upravily, a i když se tradují i po desítku let soudobí etnologové mají problém s jejich uznáním za lidové a tradiční. Lidovost však musí najít svoje místo v postmoderní kultuře, aby nezanikla, se tyto tradice, které vznikají, budou pravděpodobně další desítku let považovat za lidové. Změní se prostředí, změní se příležitost, a tak se na základech starých tradic vyvinou tradice uploadované. Stejným způsobem, jako digitalizace upravuje starší média na medianová, moderní a interaktivní. Tradice tak nezanikne, jen se změní a přizpůsobí se nové době. Je otázkou, zda se pak bude jednat o lidovost a lidovou kulturu tak, jak je definována v dnešních encyklopediích a slovnících a odborných pracích, nebo zda budou vytvořena slovníková hesla nová.

Soupis Literatury

JERÁBEK, Richard – BROUČEK, Stanislav. Lidová kultura; Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, svazek 2., 1. vyd. MLADÁ FRONTA, 2007. 636 s. ISBN 978-80-204-1712-1.

MUKAŘOVSKÝ, Jan. Pojem celku v teorii umění. Brno, 2000.

REIFOVÁ, Irena. Slovník mediální komunikace. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 328 s. ISBN 80-7178-926-7.

LEŠČÁK, Milan-SIROVÁTKA, Oldřich. Folklor a folkloristika. Bratislava, 1982. 266 s. ISBN 73-107-82.

BOGATYREV, Petr: Souvislosti tvorby-cesty k struktuře lidové kultury a divadla. 1. vyd. Odeon, 1971, s. 205, ISBN 01-118-71.

BLAHŮŠEK, Jan a spol. *Malý etnologický slovník*. 1. vyd. Strážnice, 2011. 115 s., ISBN 978-80-87261-70-5

6 LEŠČÁK, Milan-SIROVÁTKA, Oldřich. *Folklor a folkloristika*. Bratislava, 1982. 266 s. ISBN 73-107-82. s 10-14, 244-45.